

14.4.2004

1331/4/02

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha Niemelä

VIIVÄSTYS KUNTOUTUSASIAN KÄSITTELYSSÄ

1

KANTELU

A arvosteli 27.5.2002 päivätyssä kantelukirjoituksessaan vakuutusosoikeuden ratkaisua ja menettelyä kuntoutusasiassaan. Vakuutusosoikeuden päätös perustuu hänen mielestään Kansaneläkelaitoksen lääkärin antamaan virheelliseen lausuntoon. Lisäksi A arvostelee sitä, että hänen valituksensa käsittely vakuutusosoikeudessa kesti yli kolme vuotta.

A pyytää oikeusasiamiestä määräämään asian uudelleen käsiteltäväksi.

3

RATKAISU

3.1

A:n oikeus kuntoutukseen

Vakuutusosoikeus on hylännyt A:n valituksen äänestyksen jälkeen. Asia on siis ollut tulkinnanvarainen. Käsitykseni mukaan vakuutusosoikeus on kuitenkin ratkaissut asian sille laissa säädetyn harkintavallan nojalla eikä asiassa ole aihetta epäillä sen ylittäneen harkintavaltaansa tai käyttäneen sitä muutoinkaan väärin.

A:n kirjoitus ei tältä osin näin ollen anna minulle aihetta toimenpiteisiin.

3.2

Valituksen käsittelyaika

3.2.1

Vakuutusosoikeuden lausunto selvityksineen

Vakuutusosoikeuden mukaan A:n valitus tuli vakuutusosoikeudessa vireille 14.5.1998 ja siirtyi samana päivänä osastosihteerin valmisteluun. Lääkärijäsen teki merkintänsä käsittelymuistioon 26.7.1998 ja asian esittelijä jätti asiakirjat esittelymuistionsa ja päätösehdotuksensa kera II jaostolle 31.8.1998. Lääkärijäsen antoi jaoston pyynnöstä asiaan uuden lausuntonsa 23.10.2001. Asia ratkaistiin vakuutusosoikeuden istunnossa 19.3.2002 ja päätös lähetettiin A:lle 25.3.2002.

Asian käsittely valituksen saapumisesta päätöksen lähettämiseen kesti vakuutusoikeudessa siis kolme vuotta 10 kuukautta. Vakuutusoikeuden lausunnon mukaan valitusten keskimääräinen käsittelyaika vakuutusoikeudessa vuonna 2002 oli 14 kuukautta. A:n valitusta vakuutusoikeus käsitteli siis yli kolminkertaisen ajan.

Vakuutusoikeustuomari B kertoo A:n valituksen käsittelyn olleen hänen osaltaan pysähdyksissä noin kaksi vuotta yhdeksän kuukautta. B:n mukaan asia oli lipsahtanut hänen käsistään eikä hänen valppautensa ollut riittänyt sen vahtimiseen. B arvelee, että edesauttavana tekijänä tälle olisivat olleet kaksi pakkomuuttoa viraston sisällä ja yli vuoden työpaikalla vallinneet rakennustyöolosuhteet.

Vakuutusoikeuden lausunnossa myönnetään A:n valitusasian käsittelyn kestäneen poikkeuksellisen pitkään. Siinä todetaan myös, että vakuutusoikeuden tietojärjestelmän avulla myös jaostojen puheenjohtajien on mahdollista seurata vireillä olevien vanhimpien juttujen tilastoja. Tietojärjestelmää suunniteltaessa pyrittiin helpottamaan vakuutusylituomarin ja jaostojen puheenjohtajien seurantatehtävää.

Lausunnon mukaan vakuutusylituomari on määrännyt vanhojen juttujen ratkaisukuntoon saattamiseksi tietyn viikon niin sanotuksi "rästien purkuviikoksi" silloin kun on havaittu, että vanhoja juttuja on alkanut kertyä odottamaan esittelyä ja ratkaisua. Tällaisia määräyksiä on lausunnon mukaan annettu maaliskuussa 2000, tammikuussa ja marraskuussa 2001 sekä syyskuussa 2002.

3.2.2

Kannanotto

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Asian viivytyksetön käsittely on yksi keskeisistä oikeusturvan takeista.

Yksittäisen virkamiehen velvollisuudesta virkatehtävien viivytyksettömään hoitamiseen säädetään puolestaan valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentissa.

A:n valitusasian käsittelyyn käytetty aika on ollut käsitykseni mukaan kohtuuttoman pitkä. Se on ollut lähes kolme vuotta pidempi kuin valitusten keskimääräinen käsittelyaika vakuutusoikeudessa, joka sekin on nähdäkseni kohtuuttoman pitkä. Vakuutusoikeuden juttutilanne onkin yleisesti tiedetty vaikeaksi. Vakuutusoikeus on tosin saanut sitä nyttemmin hieman lyhennettyä vuoden 2002 tilanteesta. Päätösten perustelemisselvollisuuden laajentuminen ja juttujen asiallinen vaikeutuminen ovat myös olleet omiaan tuomaan paineita vakuutusoikeuden työskentelyyn.

Asiassa esitetyn selvityksen perusteella minulla ei ole aihetta epäillä, että

vakuutusylituomari olisi laiminlyönyt velvollisuutensa seurata vakuutusoikeudelle kuuluvien tehtävien asianmukaista ja joutuisaa hoitoa. Hän on nimittäin antanut vanhojen juttujen valmisteluun liittyvän kehotuksen kolme kertaa nyt puheena olevankin valituksen käsittelyn aikana.

Totean lisäksi tältä osin, että eduskunnan oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio piti 12.12.2003 vakuutusoikeudessa tarkastuksen, jossa valitusten käsittelyajat olivat keskeisesti esillä. Tarkastuksen jälkeen oikeusasiamies pyysi vielä vakuutusoikeudelta erikseen selvitystä vakuutusoikeuteen vuonna 2000 ja sitä ennen vireille tulleista, vielä käsiteltävinä olevista, valituksista ja niiden ratkaisuaikataulusta. Tuon asian käsittely on vielä kesken (dnro 401/2/04).

A:n nyt puheena olevan asian vakuutusoikeus ratkaisi kolmijäsenisessä kokoonpanossa, johon kuuluivat puheenjohtajana toimineen B:n lisäksi toinen vakuutusoikeustuomari, lääkärijäsen sekä esittelijänä vakuutussihteeri. Saamani selvityksen perusteella vastuussa A:n valitusasian käsittelyn viipymisestä on kuitenkin vakuutusoikeustuomari B yksin. Hän itsekin kertoo valituksen käsittelyn olleen hänen osaltaan pysähdyksissä lähes kolmen vuoden ajan.

B ei ole väittänytään A:n valitusasian käsittelyn viipymisen huomattavasti yli keskimääräisen käsittelyajan johtuneen valitusten suuresta määrästä, nyt puheena olevan asian vaativuudesta tai muustakaan poikkeuksellisesta luonteesta. Hän kertoo asian käsittelyn vain unohtuneen ja valppautensa herpaantuneen.

Hänellä on kuitenkin nähdäkseni ollut mahdollisuudet seurata tietojärjestelmästä vanhimpia vireillä olevia asioita. Vakuutusylituomari oli lisäksi määrännyt edellä mainitun "rästienpurkuviikon" muun muassa tammikuussa 2001. Tuossa vaiheessa A:n valituksen käsittely oli ollut vireillä jo kaksi vuotta kahdeksan kuukautta.

Vakuutusoikeustuomari B:llä olisi siis nähdäkseni ollut mahdollisuus seurata ja valvoa myös A:n valituksen asianmukaista etenemistä. Käsitykseni mukaan hänen olisi tullut näin myös tehdä.

Tähän nähden minun onkin vaikea ymmärtää B:n selitystä asian käsittelyn unohtumisesta. Sitä se on varmasti myös A:lle, jolle asiassa on ollut kyse elinkeinonharjoittamiseen liittyvästä tärkeästä asiasta.

Vakuutusoikeus on sosiaaliturva-asioiden ylin muutoksenhakuaste. Sen asiakkailta on usein terveydellisiä tai taloudellisia ongelmia, pahimmassa tapauksessa molempia. Vakuutusoikeudessa ratkaistavilla asioilla on usein suuri taloudellinen merkitys muutoksenhakijoiden elämään. Käsitykseni mukaan heidän oikeusturvansa asianmukainen toteutuminen edellyttää, että vakuutusoikeustuomari, jonka toiminta on ratkaisevassa asemassa siinä, kuinka nopeasti he saavat asiassa päätöksensä, suhtautuu laissa asetettuihin vaatimuksiin asioiden viivytyksettömästä käsittelystä niiden vaatimalla

vakavuudella.

Tiedossani on, että oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio antoi vakuutusosikeustuomari B:lle 13.11.2001 huomautuksen vastaavanlaisesta valituksen käsittelyn aiheettomasta viivästyisestä. Nyt tapahtunut viivästys ei siis ole hänen kohdallaan ainutkertaista. Myös yksi toinen vakuutusosikeustuomari ja yksi vakuutusosikeuden laamanni ovat viimeisen vuoden aikana saaneet huomautuksen samasta syystä, mikä sekkin kertoo osaltaan vakuutusosikeuden juttutilanteesta.

Asiassa ei ole kuitenkaan aihetta epäillä, että vakuutusosikeustuomari B olisi tahallaan viivytellyt A:n valituksen käsittelyssä. Hän on kuitenkin syyllistynyt huolimattomuuteen. Erityisen moitittavaksi hänen menettelynsä tekee nähdäkseni se, että käsitykseni mukaan hänellä on ollut käytössä tietokonejärjestelmä, jonka pitäisi nimenomaan estää juttujen käsittelyn unohtumisen sekä se, että vakuutusosikeusylituomari oli puheena olevan valituksen käsittelyn aikana antanut myös kehoituksia vanhojen juttujen ratkaisemiseen.

4

TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan vakuutusosikeustuomari B:lle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.2 selostetusta lainvastaisesta menettelystä. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen päätöksestäni. Samalla lähetän jäljennöksen päätöksestäni tiedoksi myös vakuutusosikeudelle.